Ч. 287 (11.637). Львів, пятниця 27. грудня 1929. Оплачено ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло“, Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Святочні настрої.

(Від нашого кореспондента.)

Варшава, 24. грудня 1929.

Різдво Різдвом і величі цього свята та звязаних із ним традицийних настроїв не в силі змінити ніяка політична халепа. Навіть коли життя і не дає жадної причини до якоїсь особливої радости — годі поринати у чорну мелянхолію, коли календар каже, що це настав ніби перелім боротьби у природі — боротьби дня і ночі з безапеляційною програною цієї останньої, — що це свято народин великої і грізної перестороги під адресою усього зла й усієї погані. Вправді людські носи й вуха відчувають, що всупереч коротшим навалі ночам і довшим дням зима не тільки не тікає перед весною, але саме почала свій прикрий наступ, вправді всі ми знаємо, що при найбільш ідеалістичному світоглядові трудно спекатися свідомости, що зло і погань на світі були, є і будуть, а всеж таки підчас Різдвяних Свят чоловік бодай старається надробляти міною, бодай старається кривити усмішку до ніби світляних моментів, ніби не звертаючи уваги на всі чорні і глибокі тіни.

І цих психічних акцесорій, якими обліплена купа різдвяна ялинка та дешевенькі (на сплати по крамницях узяті) різдвяні дарунки, не можна ніяк переочувати, коли приходиться аналізувати сьогодняшні варшавські настрої на актуальні теми політики. Різдвяні святочні настрої кермували всеціло перами політичних референтів столичних часописів, які мусіли чейже щось нашкрібати про місію п. Бартеля скласти новий польський кабінет і про те, що з цієї місії вийде.

Отже якоїсь особливої радости — цілком слушно — ніде не видно, бо нема до неї жадної причини. Один соціялістичний „Роботнік“ добачує у номінації п. Бартеля „поразку системи полковників“ і „першу від багатьох місяців побіду Конституції і Права над розхрістаною демагогією та легкодушними покликами до замахів“. Але й „Роботнік“ застерігається, що треба ще ждати „відповідних консеквенцій“ цієї „побіди права“, дискретно покликується аж на опінію „політичних кол“, що кабінет п. Бартеля приведе до великих змін у складі ради міністрів та в особистому складі державної адміністрації, однак не спішиться ще з висловлюванням п. Бартелеві свого признання, а тим паче з жадними заявами позитивного політичного значіння: на якій плятформі, в яких справах і як далеко уряд п. Бартеля матиме підтримку „центролівиці“. Так само з великою резервою поводиться ендецька преса. „Газета Варшавска“ жалісно похитує головою над „Ржечпосполитою“, яка покликання п. Бартеля називає „поступом супроти того, що було, головнож супроти того, що на думку найгарячіших мало бути“: „поступом“, іронізують ендеки, „називається поворот до того, що було три роки після травневого перевороту“.

Ще меньше радости проявляє полковницько-консервативний табор. „Газета Польска“ полк. Коца і „Польска Збройна“ мовчать і лише реєструють подорожі п. Бартеля на лінії Львів-Варшава — Львів. „Дзєнь Польскі“ князя Радзівілла журиться, що ануж п. Бартель не здає собі справи з труднощів, які звязані з позисканням лівиці для переведення у соймі ревізії конституції (очевидно згідно з бажаннями кн. Радзівіллів), і бідкає на будучу залежність п. Бартеля від „хитких соймових настроїв, які що хвилини будуть грозити заломанням цілої концепції“. Псевдореволюційний санаційний „Швєдсвіт“ цілком спантеличений і готов уважати п. Бартеля бойовником соймової „контрреволюції“, яка підіймається проти „творців травневої революції..“ Ні, залеві, особливої радости з приводу нового повороту п. Бартеля до влади у Варшаві дійсно не видно.

У чомуж тоді проявляються святочні настрої? У затишші, в „успокоєнні сердець і умів“, у деякій побожній резиґнації, в котрій сумніви та надія є бодай — зрівноважені. Різдвяні свята з своїм святочним настроєм вплинули злагіднюючо на схвильованих політиків і публіцистів, які — ніде правди діти — мали причину хвилюватися: адже це вже нині 18-тий день урядової кризи! Різдвяні свята зробили це, що сказали людям: стоп, забудьте на 2—3 дні всякі кризи, перестаньте рахувати, скільки їх у державі і як довго вони тривають та як довго ще триватимуть і вдавайте бодай, що сподіваєтеся кращих часів! Варшавський політичний світ хоче вдавати, що сподіється із приходом п. Бартеля поправи відносин, — дарма, що оці намагання ідуть туго..

I. Кедрин.

Передумови для розвитку сільсько-госп. кооперації.

Українське населення вспіло досі наладнати сяк-так кооперативну організацію в споживчій та кредитовій ділянці. Але є ще немало нетиканих ділянок життя, що теж чекають організованого заспокоєння своїх потреб. Найважнішою з них є доведення господарських ділянок до найвищої рентовности. Продукція таких плодів і товарів, що є найпоплатніші і мають найбільший попит, зраціоналізування коштів продукції на те, щоби ці кошти були якнайтанші та належне наладнання збуту, ось головні умови рентовности господарства.

На ці теми пишеться і говориться у нас щораз більше, а що способи створення орґанізації продукції і збуту стрічають перепони, які не дозволяють так легко допровадити до належних успіхів, то чується з усіх сторін щораз більші нарікання. Нарікається, чому не зорганізований у нас збут свиней, рогатого скота, збіжа, овочів, прядива чи інших плодів сіль. господарства. Критика конечна і здорова. А що тема ця є пекуча, а самі нарікання і дорікання нічого нікого не коштують і до нічого не зобовязують, то на цього коника сідають всякі тандитні критики кооперації і мають поле до публичного попису, не знаючи про те, що наша кооперація це робить. Робить досвіди, які аж надто богато її коштують, але переломлює леди. Ось один з богатьох прикладів цих спроб: Центросоюз, торгівельна централя нашої кооперації, основує для наладнання збуту сіль. госп. продуктів свої експозитури в більших осередках збуту. Одним з них є Катовиці. Проте, скільки труднощів треба поборювати, щоби допровадити до належного висліду, може свідчити течка кореспонденцій Центросоюза, Повітових Союзів і Катовиць. Позволю собі навести уривок з останнього письма цієї експозитури, по році набутої практики.

„Дотеперішні мої спостереження — пише кореспондент експозитури, — оперті на цілорічній практиці ось такі: наша кооперація є кооперацією постачання споживчих товарів, а далі заспокоювання господарських потреб. До зорганізування збуту сіль. госп. продуктів береться вона дуже пиняво. Поза малими і то невдячними спробами кооперативний загал мало інтересується цією справою. Продукти, які хочеться збути, мусять бути відповідної якости, добре висортовані і вичищені. Фасолю, цибулю, бараболю вибирається руками, збіжа, конюшину і т. п. чиститься машинами. До збуту потрібні відповідні маґазини, машини, а що найважніше, люди. Доки наші кооперативи не займуться цим поважно, доти їх Централя не може брати на себе обовязку збувати продукти, які до збуту не надаються. Висилка неперебраної, вохкої, обліпленої землею цибулі чи бараболі, занечищеного збіжа, конюшини або фасолі не причинюється до поширення збуту і приєднання нових відборців, але спричинює неможність продажі, або продажу по нижчих цінах, що знов знеохочує висилаючу кооперативу чи продуцента до дальшої співпраці.

Орґанізацію збуту належить повести здолу. Повітові Союзи повинні зорґанізувати ці низи в напрямі перерібки і збуту сіль. госп. продуктів, в початках на краєвих ринках, у себе, між сільським і міським населенням, у подільських і гірських та підгірських повітах.

Коли початок буде зроблений і наші кооперативи викажуться деяким знанням і практикою в тому напрямі, тоді можна буде шукати нових ринків збуту поза межами нашої країни. А доки цього не буде, найбільш енерґійна праця в експозитурах не дасть бажаних успіхів, бо успіхи не будуть рівнатися навіть в приближенні праці і матеріяльним витратам“.

Може надто песимістичним є це письмо, та всеж таки відкриває воно наслідки спроб навіть для тих, що друть кооперацію без застережень до орґанізування збуту. І ще одно в цьому листі незвичайно важне, а саме: звернення уваги на вишколення людей по селах, для низових кооператив, бо мотором при усіх тих починаннях є і буде не продукт, не кооперація, а людина.

Тому треба теоретичного і практичного вишколення якнайбільшої кількости людей. Треба загальної пропаганди знання продуктів, приноровлення їх до ринку та знання в приготовлюванні на купецький товар. Бо напр. не повинно бути маловажним для продуцента і кооперативи, якої фасолі потребує Англія чи Туреччина та як її для неї приготовити і найти купців. Практичне знання може дати кооперація. Але до теоретичного треба господарських шкіл і курсів. Тому звертаємо увагу на конечність висилки учнів до річної господарсько-садівничої школи Т-ва „Просвіта“ в Милованні (наука зачинається 25. січня, а кінчиться 5. грудня), на госп. курси „Сільського Господаря“ в Коршові, на курси уладжувані молочарським чи Ревізійним Союзом та Повітовими Союзами.

Зокрема повинна тішитися якнайбільшою фреквенцією господарська школа в Милованні, одинока наша школа на західньо-українських землях, для вишколення ділових людей в орґанізації продукції, перерібки і збуту сіл. госп. продуктів

Не менше треба підручників в роді товарознавчих монографій, для кожного товару зокрема, які служили би вказівками, почавши від способу продукції аж до збуту.

Коли будемо робити це все, а одночасно доложимо якнайбільше старань для поправи збуту нинішніх продуктів, то тоді щойно зможемо причинитися до рентовности і піднесення господарської культури.

М. Творидло.

Сельробівське „покаяння“.

„Сель-Роб-єдність“ про власні гріхи.

Хто в нас не памятає тих метаморфоз, які не так давно переходила група молодших москвофілів під проводом теперішнього посла К. Вальницького? Спершу гуртувалася вона біля російської газети „Жизнь“, пізніше її зліквідувала і видавала „Волю Народу“ етимольоґією, потім фонетикою і етимольоґією і накінець виключно фонетикою. Ця група еволюціонувала накінець і під національно-політичним оглядом, ставши нібито на українські національні позиції, але тільки формально щодо фонетики та мови. Як така ввійшла вона як співробітник до партії „Сель-Роб“ разом зі „Сельсоюзом“ з Волині. Цей політичний новотвір довго не втримався, бо національно свідомі елементи з „Сельсоюзу“ не могли ніяк погодитися з фальшшпілерством воленародівців у національних справах. Перший виступив з тієї спілки пос. Павло Васильчук, а пізніше дійшло в „Сель-Робі“ до цілковитого розколу. Бувші члени „Сельсоюзу“ утворили національну групу „Сель-Робу“, відомого під назвою „Сельробу-правиці“, а воленародівці з Вальницьким на чолі створили т. зв. „Сельроб-лівицю“.

Комуністи з КП(б)У спершу підтримували „Сель-Роб-правицю“, але пізніше змінили нагло свої позиції, закинули „Сельроб-правиці“ націоналістичні українські ухили (шумськізм) і взяли в оборону воленародівців. Сталося це під впливом Комінтерну. Маючи за собою підтримку Комінтерну, а далі підтримку КП(б)У, польських комуністів і хасидської КПЗУ, колишні воленародівці, а тепер члени „Сель-Робу-лівиці“ почали втягати в свої ряди знов деяких членів „Сель-Робу-правиці“, отже бувших Сельсоюзників. Таким чином позискали вони для себе б. сельсоюзника і б. посла Маківку з невеличкою групкою його прихильників і утворили партію т. зв. „Сель-Роб-єдність“. Одначе кермуючі в „Сельробі-єдности“ чинники (пос. Вальницький і його найближчі співробітники) далі лявірували в справах свого національного, що так скажемо, самоозначення.

За те фальшшпілерство бувших воленародівців у національному питанні били „Сель-Роб-єдність“ не тільки „Сель-Роб-правиця“, тобто національний відлам давного „Сель-Робу“, але й шумськісти з КПЗУ. На ці удари воленародівці спершу не звертали уваги. Але коли їх почали бити ще й москвофіли (група „Руского Голосу“), тоді вони були примушені під впливом вищих комуністичних чинників здекляруватися остаточно і в національному питанні.

В останньому 161. числі львівського тижневика „Сель-Роб“, органу „Сель-Робу-єдности“ бачимо на чільному місці енунціяцію Центр. Комітету „Сель-Роб-єдности“, в якій делікатно порушена й ця справа в уступі, в якім мова про „ніґілістичні настрої“. Бувшим воленародівцям саме й закидують „ніґілізм“ у національних справах. Яркіше порушена ця справа в черговій редакційній статті п. н. „Перед конгресом Сель-Роб-єдности“. В ній читаємо між іншим:

„Великі недостачі виказує наша партія під зглядом консолідації колишніх рядів Сель-Роб-Лівиці з цілою партією як в низах так і в центральному апараті. Ті товариші, що прийшли до партії з Сель-Роб-Лівицею (бувш. ґрупи Вальницького), в минулому не розуміли національного питання, стояли на становищі т. зв. ніґілізму, що виріс на ґрунті їхнього колишнього москвофільства, то є заперечення окремішности української національности. Теж розлам бувшої ґрупи воленародівців у Сель-Робі“ в 1927 р. був доконаний на ґрунті того ніґілізму. Зєднавшись поновно у „Сель-Роб-єдність“ завданням нашим було усунути пережитки минулого до кінця. Це ще не осягнене. В низах (невже тільки в низах? — Ред.) колишньої „Сельроб-лівиці“ подекуди нема ще повного розуміння національного питання, подекуди держаться навіть своїх давніх поглядів. Вислідом того є, що по селах не ведуть боротьби проти москвофільства. В центральному апараті партії й газети були обяви непережитих ґрупових перегородок. Треба признатись, що Секретаріят і ЦК, зі своєї сторони не вичерпав усіх можливостей боротьби за консолідацію партії“.

З наведеного виходить, що в „Сель-Роб-єдности“ не все в порядку. Там далі йшла боротьба зі старим москвофільством воленародівців і з їх національним ніґілізмом. А що обговорювана стаття опублікована в „Сель-Робі“, який фактично був і є в руках давніх „воленародівців“, то з того слід зробити висновок, що цим разом воленародівці подались і признали свої гріхи прилюдно у власному таки органі. Чи зробили вони це щиро, то інша справа. Видно, не мали відваги піти черговий раз на розлам у партії задля збереження свого „ніґілізму“ в національних справах. І це було причиною прилюдного „покаяння“.

В тім самім числі „Сель-Роба“ „кається“ і провідник ґрупи воленародівців К. Вальницький. У своїй нібито відповіди на напад „Русского Голосу“ він між іншим пише: „Активна і всебічна підтримка українського національно-визвольного руху є для зах.-українських працюючих мас невідємною позицією їх фронту боротьби за соціяльне визволення. І тому москвофільське національне ренеґатство та його **колишня воленародовецька,** ніґілістична модифікація є безоглядно шкідливі та ворожі інтересам робітників і селян“.

Під кінець цитованої статті К. Вальницького читаємо ще й таке: „Ясною і чіткою постановкою національного питання, всебічним підсиленням нашої безпосередньої боротьби з москвофільством ми наблизимося до справжнього виповнення тих завдань, які стоять перед нашою партією „Сель-Роб-єдність“. А завдання ці — вести не тільки боротьбу проти клясового гніту і не тільки організувати маси до цеї боротьби. Завданням нашим є ще організувати в масах боротьбу за національне визволення українського народу“.

Ось вам і „покаяння“! Ось вам і політична „еволюція“ воленародівців! Від „ніґілізму“ в національних справах „чуть-чуть“ не до націоналізму. Та в нас відомі давно такі фарбовані лиси! Всі знаються добре на їхніх штучках. Все це тільки тактичний засіб на те, щоби рятувати „партію“, щоби притягнути до неї українських селян і робітників. Все те вудочка, на яку політичні спекулянти хочуть ловити рибку в мутній воді, бо своєю дотеперішньою поведінкою були вони цілковито ізольовані серед нашого населення. Нехай-же цей тактичний засіб воленародівців візьмуть належно під увагу наші громадські та політичні діячі.

Непорозуміння франц. амбасадора з Літвіновим.

Французький амбасадор у Москві Гербет хотів передати Літвінову ноту від румунського уряду в справі російсько-китайського конфлікту. Як відомо, Америка пригадала СРСР. 2-гу статтю пакту Кельоґа, на підставі якої вирішення всіх конфліктів можливе тільки мировими засобами.

За Америкою пішли заяви й інших держав, що підписали цей пакт. Коли Гербет прийшов до Літвінова, щоби передати йому ноту французького уряду в справі китайсько-большовицького конфлікту, Літвінов відмовився приняти якунебудь ноту, з тим, що конфлікт зі східньо-китайською залізницею, мовляв, полагоджений і що з ним не має нічого спільного пакт Кельоґа. Не вважаючи на намагання Гербета, щоби прочитати Літвінові згадану ноту, Літвінов не хотів її навіть вислухати.

Д-Р І. КУРОВЕЦЬ.

Чільний діяч і лікар.

Памяти д-ра Евмена Кириловича Лукасевича.

Д-р Евмен Кирилович Лукасевич помер 20-го грудня б. р. в Варшаві в 58 році життя на запалення легенів. Був це визначний лікар, великого лікарського і загального знання, чоловік широких горизонтів, европеєць у цілім того слова значінні, а попри своє велике лікарське знання — визначний суспільний діяч, що служив ціле життя вірно українському народови, любив його цілим своїм єством і працював на всіх ділянках українського гуманітарного, культурного, економічного і політичного життя.

З приводу смерти цієї визначної людини, лікаря, суспільного й політичного діяча уважаю потребою свого серця присвятити кілька слів його памяти та гідно помянути великого народнього робітника.

Був це своєрідний та рідкий тип високоінтелігентного лікаря і громадянина — ґаличанина з походження, а соборника-українця. Він уродився 26. грудня 1871 р. в Білій, тернопільського повіту в священичій москвофільській родині. Початкові школи й ґімназію скінчив у Тернополі, іспит зрілости зробив у Львові, медичний факультет скінчив у Цюриху в Швайцарії в 1901 році, де на підставі дисертації дістав степень доктора медицини. Тут залишається він асистентом при університетській поліклініці у професора Мілера, а по році переїзджає на Велику Україну, де в Харкові складає наново лікарський іспит — звідси переходить до Києва, де приготовляється до діяльности як земський лікар, працює в очнім шпиталі Н. і Е. Попових напротязі двох літ як ординатор шпиталя а рівночасно працює в діточому шпиталі та терапевтичному відділі шпиталя київського добродійного товариства („благотворительнаго комитету“), де від 1910 року провадить відділ самостійно як ординатор; крім цього працює в медичній секції українського Наукового Товариства в Києві, якого був членом і основником.

У записках медичної секції містить він свої праці. Від 1906 року працює враз з Галином та О. Черняхівським над медичною термінольоґією і в цій ділянці зібрали багатий матеріял. В 1917 році видає власним коштом перший на Великій Україні медичний журнал під заголовком „*Українські Медичні Вісти*“, часопис наукової, практичної та громадської побутової медицини. Бере участь у громадському суспільн. житті, належить до всіх укр. товариств і є дійсним членом укр. лікарського товариства у Львові. Як співробітник містить наукові статті в „*Українському Медичному Вістнику*“ *в Празі* та в „*Лікарськім Вістнику*“ у Львові а рівночасно багато популярних лікарських статтей в українських популярних освітніх виданнях на Великій Україні і Західній.

Попри свою всесторонну лікарську і суспільну працю не занедбував він поважної медичної праці; як приклад наведу його важніші наукові розвідки, поміщені в фахових лікарських часописах та журналах, а саме: „Untersuchungen über das Verhalten des Bacillus typhi abdominalis, coli comunis, progidiosus, Rhinoscheroma, cholerae asiaticae, proteus vulgaris bei der Eiterung“. „Отчет дѣятельности глазной больницы имени Н. и Е. Поповых в Кіевѣ за пятилѣтіе“, Кіев, 1905. — „Situs viscerum inversus totalis“ з 1-ою рентґенограмою. (Збірник медичної секції Укр. Наук. Т-ва в Києві 1912 р.) „Tumor malignus pulmonis dextri, sarcoma pulmonis primari“ (книга 3. вид. „Медичної секції Україн. Наук. Т-ва“, Київ, 1913 р.) — „Анатомічний Словник“, Львів, 1926 р.

Лікарську практику виконував в Києві до 1918 р. При кінці 1918 р. був уповажненим міністром УНР. в Швайцарії до осени 1919 р. Звідси перенісся до Праги, в 1920 році до Тарнова, а в 1921 перейшов у Варшаву, де виконував лікарську практику аж до смерти. Як талановитий лікар мав широку кліентелю; його дім був осередком, де українська академічна молодь і гурток еміґрантів знаходив завсіди пораду і в потребі матеріяльну підмогу.

Щодо його суспільної громадянської діяльности в часі його побуту в Києві, слід запримітити, що він був членом основником „Просвіти“ в Києві, був активним членом клюбу „Родина“ в Києві, в якому гуртувалася вся свідома українська інтеліґенція Києва. Він був одним з основників видавництва „Час“ у Києві, був членом „Українського військового Зїзду“, був одним з організаторів медичної частини санітарної управи та українського „Червоного Хреста“ Великої України. В 1921 був одним з видавців „Української Трибуни“, якої головним редактором був покійний Ол. Саліковський.

Як член українського лікарського товариства у Львові був він з ним у постійнім контакті, приїздив своїм коштом з Варшави на засідання і на оба конґреси українців-лікарів, з яких останній відбувся в 1927 році у Львові. За кожним разом як член президії брав живу участь, виголошуючи реферати і оживляючи своїм словом дискусії. Крім медицини інтересувався українською етноґрафією і народньою медициною. Покійний у дискусії, в рефератах і в наукових працях беріг чистоту української мови. Сам про себе був ніжний, скромний в поведінці і дуже услужний й вічливий. В останніх часах відсунувся від політичної діяльности з причини ріжниці поглядів щодо методів варшавського політичного еміґраційного центра.

Несподівано відійшов від нас в засвіти заслужений український суспільний діяч і першорядний лікар. Память його з роду в рол!

Закарпаття.

Загальні Збори „Просвіти".

Річні Загальні Збори Т-ва „Просвіта" відбулися 8. грудня ц. р. у власнім домі в Ужгороді (попередні були 28. І. 1928 в Мукачеві). Збори відбулися при численній участи делегатів і мали наскрізь діловий характер.

Отворив Збори в неприсутности голови д-ра Юліяна Бращайка о. Авг. Волошин, стверджуючи, що збори можуть правильно рішати. Після того зложив секретарський звіт В. Желтвай, касієрський — д-р Роман Стахура, а звіт контрольної комісії д-р Михайло Бращайко. Всі звіти принято одноголосно й уділено абсолюторію уступаючому виділові.

З черги приступлено до вибору нового виділу. Головою „Просвіти" вибрано знову д-ра Юліяна Бращайка, який саме тоді прийшов із залізниці і зреферував, що його поїздка до Праги в інтересі „Просвіти" увінчалася успіхом. Крім нього ввійшли до головного виділу: о. Авг. Волошин, о. кан. д-р Василь Гаджеґа, В. Желтвай, П. Яцко, д-р Роман Стахура, Федір Ревай, Дмитро Німчук, д-р Юра Перевузник, Василь Ґренджа-Донський, Августин Штефан, Іван Гриць, д-р Іван Панькевич, Іван Маркуш, інж. Биловарій. Заступники виділових: Іван Шутко, Лука Демян, М. Марушак, о. Василь Цар, Юра Ворохта, Іван Роман. Контрольна комісія: д-р Мих. Бращайко, Петро Калинюк, Мих. Бабота, Константин Грабар і Яшко Остапчук.

На Загальних Зборах „Просвіти" виголошено такі реферати: „Позашкільна освіта (д-р Мих. Бращайко), „Національне виховання" (о. Авг. Волошин) і „Праця і її основа" (Петро Миговк). По довшій дебаті над рефератами рішено повести широку збіркову акцію для виплачення довгів Народнього Дому, що, як відомо, є власністю „Просвіти" і представляє в самих мурах 3 міліони чеських корон вартости.

З діяльности „Просвіти".

Уступивший виділ „Просвіти" міг повеличатися на Загальних Зборах неабияким успіхом: вибудуванням за ініціятивою голови д-ра Юліяна Бращайка імпозантного Народного Дому на Другетовій площі, в якому міститься прекрасне кіно „Уранія", музей, бібліотека і читальня. Коли населення Закарпаття зрозуміє значіння цього дому для національної культури і поможе головному виділові „Просвіти" вичистити з довгів цей монументальний дім, то закарпатські українці поставлять тим тревалий памятник нашої культури в столиці Закарпаття. Тут слід зазначити, що на здвигнення Народнього Дому в Ужгороді зложив один з перших суму 100.000 ч. к. през. Масарик.

Зі звідомлення виділу „Просвіти" відмітимо висилку канцелярією за час від останніх Загальних Зборів понад 5.000 писем. Зареєстрованих читалень „Просвіти" на Закарпатті було 172, філій „Просвіти" 5. З тих читалень деякі перефарбовано на інші, але в шаленім бою все таки удалося задержати 81 діяльних і певних читалень. Філії „Просвіти" працювали всі 5.

Театр „Просвіти" дав у сезоні 1928/29 р. 119 вистав з поважним приходом у сумі 39.000 ч. к. Для війська і для шкільної молоді влаштовано 53 вистави безплатно. Дальша доля театру залежить від того, як поставляться до тої справи урядові круги. „Просвіта", видавши на театр понад 500.000 ч. к. і залізши через те в довги, вже дальше не є в силі його вести.

Національні хори на Закарпатті в останньому сезоні не виявляли ширших розвоєвих тенденцій. Причиною того була дика акція і проти них з ріжних сторін. Передовсім поперенощувано і порозкидувано в ріжні закутини значніших диріґентів. Інші диріґенти, боячись такої самої долі, самі припинили свою діяльність. А всеж таки вдалося зорґанізувати в Мукачеві (18.XI. 1928) зїзд хорів, де виступало понад 300 співаків і співачок. Нові хори зорґанізовано тільки в 4 місцевостях. На найближчий час — як зазначує „Свобода" — можна надіятися зросту хорів, бо „повіяли інші вітри".

Видавнича секція „Просвіти" задля відсутности субвенцій не видавала нічого, крім „Наукового Збірника" і дитячого журналику „Пчілка", що виходить у 6.000 прим. місячно. Дотепер видала „Просвіта" 138 назв книжок на 8.600 сторін. Наклад усіх книжок: кругло 200.000 примірників.

Бібліотека „Просвіти" має 5.528 скатальогованих творів. Хоч ця бібліотека представляє велику вартість і фахівці дуже високо її цінять, одначе підтримки від уряду вона не дістає. Зате хтось порадив заснувати контр-бібліотеку — по звичайній рецепті на Закарпатті.

Музей „Просвіти" не дістав в останніх часах теж ніяких субвенцій, але проте повелося забезпечити для нього в Нар. Домі відповідне приміщення і купити уладження за 25.000 ч. к. Таким чином дуже цінні збірки дістали своє місце у вітринах. В цьому році музей збогатився гарними вишивками, ріжними старовинними предметами, книжками і монетами. Більшість предметів дарували до музею ріжні добродії, закуплено тільки вишивки з села Балажова (границя спишської і шариської жупи) та старинний ляльковий театр з Імстичова.

Отсе в головних нарисах праця „Просвіти" за час від останніх Загальних Зборів. Не зважаючи на всі трудноці й перепони, ця праця ведеться неестримно дальше — для добра народу і з народом.

З життя української еміґрації.

Загальні збори української еміґрації в ЧСР.

(Допис з Праги.)

Масова українська еміґрація в ЧСР датується з рр. 1919—1920. З перших років побуту української еміґрації в Чехословаччині провід над нею узурпувала група людей на чолі з пп. Шаповалом та Григорієвом, що сталося в наслідок специфічних умов, в яких опинилася українська еміґрація. Шаповал і Григоріїв в рр. 1920—21 отверто проповідуючи зміновіховство (брошура Шаповала — „Інтеліґенція і Пролетаріят"). Використовуючи доброзичливість чеського народу та його уряду, як також матеріяльну допомогу, яку уряд уділив українській еміґрації в ЧСР, згадані особи зорґанізували кілька інституцій, зокрема Український Громадський Комітет, до якого ширший вступ української еміґрації був унеможливлений. Український Гром. Комітет мав би бути національно-громадським центром української еміґрації в ЧСР, але завдяки пп. Шаповалові і Григоріїву, які в Українській Громад. Комітеті окружили себе своїми особистими прихильниками та завели там безконтрольну господарку, — Український Гром. Комітет в дійсности української еміґрації не репрезентував і її інтересів як цілости не боронив.

В 1925 році більшість членів Українського Громад. Комітету, протестуючи проти сваволі згаданих осіб, видала брошуру „В Громадській справі" підписану пп. П. Богацьким, Г. Гордієнком, Г. Денисенком, Н. Остаповичем, І. Паливодою, І. Прокоповим, С. Ріпецьким, М. Скиданом, П. Тиняком, М. Тимченком, А. Чорнявським і Л. Шрамченком, в якій обвинувачують Шаповала і Григоріїва в безвідповідальности витрат громадських грошей та узурпації прав у Комітеті, навіть того невеличкого гуртка людей, які там залишилися.

І нарешті 1929 р. діяльність Шаповала і Григоріїва викликала нове обурення, на цей раз найшлися люди, що трактуючи громадські справи вище справ особистих, — винесли це на прилюдний суд української еміґрації.

На 16. листопада ц. р. колишні співробітники Шаповала і Григоріїва: пп. Леонід Клименко, Дмитро Кулаківський та інж. Григорій Клименко й інші заініціювали загальні збори української еміґрації, які мали відбутися в Студентському Домі. На ці збори ініціяторами були покликані і пп. Шаповал та Григоріїв, для спростовання тих закидів, які прилюдно мали бути їм зроблені. В заклику, який рекомендованим листом був пересланий пп. Шаповалу і

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

Патентована вченість.

2. Історик літератури і сучасність.

„Нарис історії словянських літератур" написаний проф. Бріннером робить таке враження, якби автор зупинився в своїх студіях над літературою кільканацять літ тому, а подекуди якби писав про сучасних письменників з літератур мало кому відомих.

Перш за все дивно вражає в цих оглядах зпід пера історика літератури, відсутність дат і заголовків. Коли історик пожертвував ними у намірі оживити картину літературних течій і образ поодиноких індивідуальностей, то це в неодному випадку довело до переплутання найзвичайнішої хронольоґії.

Ось один зразок такої картини:

„Між сучасними ліриками відріжнився гострими сарказмами Саміленко. Павло Грабовський, засланий на Сибір, плекав суспільну поезію не признаючи „чистої" (виключно художньої); найвище станула Леся Українка (Ларисса Квітка-Косачева), що служила і лириці і суспільній поезії, надзвичайно вражлива на красу; особистого щастя не зазнала і сумні були її вилива чуття; тим палкіше ставала разом з народом, не тратила надії, гостро картала за недостачу сміливости, за вроджену слабодушність; остаточно вродилась у ній соціялістка, що визиває на бій старий лад, а при цьому залюбки поринала в давнину і з неї черпала теми про великих самотників. Повістярство дійшло до шпилю в прозі Коцюбинського й Винниченка. Оба вийшли із школи руських (!) новелістів, від Турґенєва й Чехова, а радше Купріна чи Арцибашева, розглядались і між французами (Мопасан), накреслювали найбільша дрібні нариси, оповіданнячка („повістки!") алеґорії (Винниченко) і драми..."

Мабуть досить. Як каже бібліографія подана проф. Бріннером єдиним джерелом орієнтації в новій українській літературі була для нього „Історія" С. Єфремова в ІІ виданні ще з 1917 р. П. Грабовський попав між великих поетів, Коцюбинський став повістярем і разом з Винниченком був під впливом своїх ровесників Купріна чи Арцибашева, а Винниченко зазнав впливу... французької (!) літератури і писав *також* драми, крім „повісток" і „алеґорій".

З наддніпрянських письменників згаданий ще крім них двох тільки Олесь, а з „галицьких" лише Франко, Кобилянська й Яцків. Нема й прізвища Стефаника, Мартовича або інших.

Російська й польська література не виходять точніше в освітленні проф. Бріннера. Приймаючи як принцип, щоби згадувати тільки першорядних письменників, він присвячує при цьому деяким творам і іменам забагато місця як на такий суворий нарис. Є в ньому окрема згадка про „Саніна" Арцибашева, про літературну етноґрафіку Єлпатієвського, дуже пересічний талант Ґаріна-Михайловського, майже принагідного письменника Б. Савінкова, а нема й прізвища Ахматової або Єсеніна. Дуже дивною є замітка, що російські символісти Бальмонт, Брюсов, Блок і Белий „потягли за собою" старого Сологуба. А характеристика таких поетів зводиться ось до яких загальників: „Були між ними справжні поети з Божої ласки, як Бальмонт, Брюсов трохи занадто сухий і холодний, що імпонує шириною поетичного знання; Блок з лагідним меляхолійним песимізмом..."

Дивним є осуд, що нова російська драма лишилась покищо на тім самім низькім рівні, що за Олександра III. Своєрідні песи Чехова й Ґорького, що досі йдуть у Німеччині, Франції й Анґлії як зразки нового реалізму — не є для проф. Бріннера нічим замітним.

Від 1912 р. добився згадки єдиний „молодий" — футурист Маяковський. Історик літератури може з обережности не входити в оцінку сучасної літератури, але яку вартість має нарис про літературу виданий у 1929 р. „для поглиблення в Польщі знайомости культури словянських народів", коли в ньому нема навіть імен авторів читаних щораз частіше у перекладах на Заході Европи? Нема там повістярів Гладкова, Пільняка, Романова, Огньова, Л. Еренбурга, Зощенка, Толстого, Федіна, Леонова, Крапенникова, Неверова, Бабела, Катаєва, Замятіна, Сейфулліни. Нема драматурґів Булґакова, Ґлєбова, Тренєва, Романова, Лавренєва; нема ніяких ліриків починаючи від Ігора Северяніна.

Польська література зупиняється також на 1914 році себто на „Молодій Польщі". Ніякі „молоді", що доходять нині до 40-го року життя і мають за собою першорядні твори, не можуть мати претенсій, що не попали в цю вчену книгу, коли про найбільшого сучасного лірика Штафа є лише стільки: „Львовянин Леопольд Штаф то третій у безконечній черзі нових ліриків; першорядний артист різьбить свої враження з природи й переживання, зрівноважений і супокійний супроти титанічних поривів Каспровича, звеличує рідну красу, поет „правди і світла". Найбільше не-польський себто европейський поет у виборі сюжетів називається у проф. Бріннера „**hołdujący pięknu rodzimemu**" !!

Ще краще про одного із найбільших критиків, якого Польща мала взагалі, про письменника, що багацтвом своїх ідей запліднює досі всю критичну думку — про С. Бжозовського. „Були фахові, здібні театральні критики (Рабський з Познаня у Варшаві), літературні, як Станислав Бжозовський, палкий соціяліст, що пробуджував до діла; як А. Седлецький, радше консервативний; оба Бжозовський і Седлецький виступали одночасно як белетристи, в повісті й комедії". Бжозовський мав написати якусь комедію?! Бжозовський — „белетрист" і поруч Седлецького — з інформаційною наклейкою „соціяліст"!

Коли такий патентований учений як Бріннер може *так* „зреферувати" таку величину як Бжозовський і коли в такому огляді нема навіть імени Іжиковського, що своєю „Палубою" випередив Пруста — то така книжка не заслуговувалаб навіть на такий ґазетний фейлетон!

Як бачимо, наша література не є більше покривджена в цій професорській призмі, як російська, а навіть польська.

Григоріву азначено, що неявка їх на ці збори буде підтвердженням правдивости зроблених обвинувачень і закидів і українське громадянство витягне з того відповідні консеквенції. Одначе згадані пп. на збори не прийшли, а прислали своїх прихильників з метою зірвання зборів. Кілька шаповалівців на чолі з п. Бойком та Довгалем С. вже при уконституванні президії зборів, почали робити гармидер, бажаючи так недопустити до переведення зборів. Далі при першому докладі Л. Клименка прихильники Шаповала своєю грубою поведінкою довели до обурення присутніх на зборах, що змусило голову зборів д-ра Е. Камінського закрити збори, аби не допустити до небажаних ексцесів. Присутніх на цих зборах було більше 200 осіб з ріжних політичних угрупувань та громадських організацій в ЧСР.

Другі збори відбулися дня 27. листопада д. р. в тому-ж місці і з тим порядком денним. На ці збори були знову покликані пп. Шаповал і Григоріїв, одначе і цим разом вони не явились. На цей раз присутніх на зборах було коло 200 осіб. До президії зборів обрано акламацією головою д-ра Епіфанія Камінського, містоголовою інж. К. Сербина Федора і секретарем д-ра Фрищина Василя. Збори пройшли спокійно, дякуючи заходам, які були вжиті ініціяторами для забезпечення порядку.

З жалем треба сконстатувати, що наслідком спізненої пори не була порушена ширше справа бібліотеки - читальні, що тепер є в руках Шаповала і Григоріїва і якою не може українське громадянство належно користуватися, хоч вона придбана за гроші дані урядом ЧСР для української еміграції, та пекуча справа Архіву-Музею, що завдяки свавільній поведінці Шаповала і Григоріїва дістався під один дах з москалями. Окрім того, є загроза, що цінні історичні документи з часів української визвольної боротьби, які є власністю українського народу, можуть дістатися до приватних рук, як власність пп. Шаповала і Григоріїва.

Варт згадати, що на Зборах пп. Шаповалу і Григоріїву зроблено конкретні обвинувачення в тому, що в своїй партійній та громадській роботі вони мали і аоці свої егоїстичні, а часто й матеріяльні інтереси, що в негідний спосіб провокували небажаних їм людей, зокрема своїх противників, що не погромадському поводилися в коштами, які їм доручував уряд ЧСР, що недопустимою господаркою Робітничого Університету довели останній до катастрофи і тому зловжили довірям та жертвенністю українського робітництва в Сполучених Державах Америки та Канаді; що поїздки до Америки з доручення партійних та громадських українських інституцій в ЧСР використали для своїх особистих інтересів; що кошти відпущені на „Нову Україну" — вживали і на інші потреби і тому й досі не дали справоздання в цього. Присутні на зборах прихильники п. Шаповала не могли спростувати ані пояснити цих закидів, не кажучи вже про такі, як не передача 165 долярів ам. одержаних з Америки М. Шаповалом для українських інвалідів в ЧСР і 500 долярів ам. для потреб політичних вязнів в Краю. Ці гроші були вжиті на інші цілі й тому зрозуміло, що адвокати Шаповала і Григоріїва безсилі були спростувати факти, бо деякі з них, можливо, й самі довідались про це лише на загальних зборах.

ПОСТАНОВИ

Загальних Зборів Української Еміграції в Чехословацькій республиці, що відбулися дня 27. листопада 1929 року в Празі.

Заслухавши доповіді на тему: „Підсумки культурно-громадської праці української еміграції в ЧСР" і всю дискусію з приводу їх, Загальні Збори української еміграції в ЧСР постановили: 1) Висловити подяку владі Чехословацької республики за допомогу української еміграції в ЧСР. 2) В справі Українського Робітничого Університету: а) Загально відома катастрофа Українського Робітничого Університету в великій мірі позбавила позитивному біляисови освітньої праці української еміграції в ЧСР і дальшій організації освітньої справи на власні громадські кошти; б) Катастрофа Робітничого Університету спричинена кермуючими його чинниками — М. Шаповалом і Н. Григоріївом; українське громадянство, що не мало відношення і до справи кермування і до справи контролі Університету — не несе за це відповідальности; в) При організації освітньої роботи в майбутньому, необхідно кермуватися справжніми громадянськими методами, громадянською ініціятивою і громадським контролем; 3) Відповідальність за те, що майже всі українські культурно-громадські установи, за малим винятком, приведені до загибелі, покладається на пп. Микиту Шаповала і Никифора Григоріїва, які, будучи в проводі цих установ і інституцій: а) монопольно тримали в своїх руках всі їх засоби; б) ріжними способами, включно до найогидніших, весь час розбивали єдність українських демократичних сил на еміграції, сповнюючи окремих осіб з української еміграції, маючи на меті, в такий спосіб зберігти тільки в своїх руках провід і матеріяльні засоби; в) зловживали, як свою станововщиною, так і тими матеріяльними ресурсами, що були їм довірені, використовуючи їх для своїх особистих цілей. Як єдиний спосіб оздоровлення українського життя на еміграції в ЧСР, Загальні Збори вважають: а) ізоляцію на майбутнє пп. Шаповала та Григоріїва від усякої участи в громадській праці, як елементів антигромадських та шкідливих; б) консолідацію українських демократичних сил для загальної громадської праці, побудованої на засадах демократизму та громадської контролі; 4) Загальні Збори доручають президії оголосити ці резолюції і хід зборів в українській пресі.

Інж. К. Сербин Ф., заст. голови зборів.
д-р Е. Камінський, голова зборів.
Д-р Фрищин В., секретар зборів.

Арештування в Перемишлі.

Протягом 3 днів, а саме в мин. пятницю, суботу і неділю, перевела поліція в Перемишлі ревізію у ріжних громадян в Перемишлі й околиці. А саме: у Сенечка Осипа, Савчака Володимира, Хробака Василя, у братів Дунаїв, у братів Кебузів у Пікуличах, у Качмара Василя в Гійську, у братів Зубликевичів, у Доротяка, Макара, Були, Циприли, Ґеретяка, редактора Пеленського З. й ін. По переведенні ревізії всіх арештовано і відставлено до вязниці окр. суду в Перемишлі. Деяких після переведення суд. слідства звільнено. Досі задержано у вязниці: Дунаа Осипа, Савчака Волод., Сенечка Осипа, Качмара Василя, Хробака Василя, обох братів Кебузів, Доротяка, Макара, Булу, Циприлу, Ґеретяка і ред З. Пеленського. Переважна часть арештованих — це студенти університету. Ревізії й арештування переводить поліція в Перемишлі й окличі дальше. Арештованим закидують злочин публ. насильства і злосливе ушкодження чужої власности. Дійсної причини арештування годі збагнути. В справі арештованих інтервенювали досі посли: д-р Загайкевич і Зубрицький та адвокати:: д-р Рибак і д-р Хробак. Слідство веде суддя д-р Мецгер. Арештування ці, що мають характер масових, розпочалися після того, як невідомі справники вибили шиби в перемиській „Ризниці" і в лікаря д-ра Войтовича.

Побіда англійського уряду.

Англійська преса повідомляє, що в палаті послів обмірковувано справу проєкту уряду про поборювання безробіття. Представники лівиці атакували уряд і доказували, що комісія для ліквідації безробіття під проводом Томаса досі нічого позитивного не зробила.

Болдуін боронив комісію для поборення безробіття доказуючи, що це безробіття можна зліквідувати тільки протягом кількох літ.

Льойд Джордж заявив, що справа безробіття не представляється так трагічно, як це думає лівиця. Уряд зробив дуже багато для поліпшення долі безробітних і в недалекому часі всі безробітні найдуть працю.

Після цього промовляв міністр Томас, доказуючи, що у справі безробіття вина уряду менша, як це говорять представники лівиці.

Після дискусії ухвалено залишити у справі безробіття плян Томаса і уряду і таким чином ця дебата закінчилась повною побідою уряду.

Засідання німецького парляменту.

Дня 22. грудня німецький парлямент вирішував наглі справи, які мусіли бути полагоджені ще перед святами, цеб то справу „зофортпрограму" і справу митних оплат та справу закону про фонд уморення довгів. Цю останню справу ухвалено одноголосно в дусі пропозиції уряду. Парлямент радив до 2 години по півночі. Закон про підвищення митних податків ухвалено 311 голосами проти 40 голосів опозиції. Цей закон входить в життя від 1. І. 1930.

Французька програма розброєння.

Французький уряд вислав англійському урядові свою програму розоброєння Европи. Ця програма має такі точки: 1) морське розоброєння є тільки частиною загального розоброєння; 2) у сутi розоброєння Франції мусять відповідати можливости її оборони; при розоброєнні держав треба брати під увагу їх географічне положення та відносини до їх сусідів.

Ця програма буде вислана також до Японії та Італії.

Із чехослов. парляменту.

Дня 21. грудня у парляменті Ч. С. Р. розпочалася велика нарада у справі заяви чесько-словацького уряду. У цій нараді забирало голос понад 40 послів. Палата послів голосами представників усіх послів окрім комуністів одобрила внесок президента міністрів у справі ощадности в державних видатках та реґуляції платень державним урядовцям і залізничникам. У дискусії говорив між іншими соціял-демократ Бродецький і народній соціяліст Тучний. Підчас промови цього останнього комуністи почали велику обструкцію, яка тревала майже 10 хвилин. Після обструкції промовляв комуністичний посол Ґотвальд, який доказував, що всі соціялістичні посли стоять у наймах буржуазії.

З нагоди свят дальші наради парляменту відложені.

Демонстрації в театрі у Букарешті.

У „Національному театрі" в Букарешті прийшло до бучі з приводу одної французької пєси Роберта Де Флерса, де висловлено сильні симпатії для Румунії. Румунські націоналісти почали підчас вистави протестувати проти того, що головну ролю грала акторка-жидівка. Крім вигуків почали кидати смердячі бомби. На виставі був присутній французький амбасадор і обурений покинув салю. Відповідні румунські органи будуть приневолені виправдуватись перед Францією, що допустили до такого скандалу.

З життя наших установ.

Зїзд українських купців і промисловців.

Рада „Союзу Українських Купців" скликала з нагоди 5-ліття існування цього Союзу на день 25. грудня Зїзд українських купців і промисловців. Зїзд відбувся у салі т-ва „Бесіди" із такою програмою: 1) реферати; 2) дискусії та резолюції; 3) замкнення зїзду.

Наради зїзду відкрив голова „Союзу Українських Купців" радник Григорій Ганусяк, після чого секретар п. Д. Конюх прочитав привіти від ріжних українських установ та окремих осіб. Дальше слідували реферати: п. Дм. Конюха: Значіння організації купецтва; 2) М. Голубець: Історія українського купецтва; 3) посол Д. Паліїв: Торговля і промисл у національному житті; 4) д-р Ст. Біляк: Купецтво і промисл після світової війни; 5) проф. Ів. Чепига: Реклама в розвитку торговлі і промислу.

Загальна думка рефератів та провідна ідея зїзду висловлена у привіті голови Союзу п. радн. Григорія Ганусяка: „Коли в нас була своя княжівська держава, тоді процвітала в нас торговля, а наші купці були відомі в цілім світі. Сьогодні, хоч і важко нам воскресити в цілости наше славне минуле, то прийшовши до переконання, що не станемо модерною нацією доки не створимо сильного середнього стану, цебто міщанства і доки тим чином не опануємо міст, ми взялися до розвитку нашої торговлі, до організації купецтва. Ціль нашого зїзду — обміркувати справу дальшої успішнішої праці, в тім напрямі, щоби весь промисл і торговля нашого краю опинилися в українських руках".

У зїзді взяло участь понад 160 купців, між якими найбільша кількість із провінції та багато гостей і представників українських організацій зі Львова.

З театру.

Виступ п. Кульчицької у „Княжні Шікаго".

У нас вже була замітка про виставу нової оперетки Кальмана п. з. „Княжна Шікаго" зараз після її премієри. Там і зазначено, що титулову партію співають на переміну п. Германівна і п. Кульчицька. Нині хочемо сказати кілька слів про новий успіх нашої землячки на сцені міського театру.

Без сумніву осягнула п. Кульчицька в партії Мері дуже поважний успіх. Працюючи інтенсивно над вишколенням та уплавноченням свого гарного голосу, а не менше й над поглибленням своєї сценічної гри, п. Кульчицька станула тим разом справді на висоті завдання. Своїм металічним сопраном вона орудує нині свобідно й легко, високі тони атакує сміливо, а переходи її від форте до піяно і навпаки просто мистецькі. Таксамо сценічна гра п. Кульчицької, що давніше лишала дещо до бажання, виявляє тепер багато свободи і є, можна сказати, без закиду. Словом: і своїм свіжим, сильним голосом і інтелігентною грою завоювала собі п. Кульчицька в „Княжні Шікаго" симпатію всієї публики, що після кожної її появи на сцені витала її гураганом оплесків.

З Союзу Українок.

Склад Головного Виділу Союзу Українок, вибраного на загальних зборах Т-ва дня 23. XII. 1929, такий: голова: пос. Мілена Рудницька; члени: О. Шепарович, сен. О. Кисілевська, Е. Макарушкова, І. Шахова, М. Колтунюкова, д-р Дарія Дзеровичева, д-р Софія Парфанович, Е. Тишинська, А. Палій, Катря Гриневичева, М. Мриціева, Н. Войнаровська і п-а Приймівна.

Докладне звідомлення зі зборів подамо в найближчих днях.

НОВИНКИ

— **Архів живих мов у Празі.** При чеській Академії Наук у Празі зорганізовано „Архів живих мов, чеської, словацької й української". В цьому Архіві находиться 14 фонографічних плит, на яких схоплено 14 говорів української мови на Закарпатті. Ці фонографічні записи виконала французька фірма „Пате" під проводом професора університету в Парижі Пернота і празького проф. Хлумського. Дальші записи із діялектів української мови на Закарпатті має виконати професор з Ужгороду д-р Ів. Панькевич.

— **Президент Масарик римському папі.** Президент ЧСР Масарик вислав римському папі із нагоди 50-ліття його священства привітальну телеграму такого змісту: „Його Святости, Папі Піеві XI. в Римі. Ваша святість святкує ювилей свого священства. Я розумію ті почування, що у Вашій душі будить цей ювилей. Хай Бог береже Вас довго при житті для Вашої високої і відповідальної ролі. Т. Г. Масарик".

— **Бувший чекіст про більшовиків.** У Берліні вийшла книжка б. чекіста Володимира Орлова п. з.: „Убійці і провокатори". У цьому творі розкаяний чекіст у найчорніших барвах малює життя в СРСР та з огидою говорить про роботу чекістів, яких уважає звичайними катами, садистами і кровожадними гієнами. На думку Орлова цілий адміністративний апарат СРСР держиться на сіті сплетеній зі шпіонів, обманців і провокаторів. Між іншими пікантними історіями, які Орлов оповідає про більшовиків, сензаційне є твердження, що більшовики сфальшували навіть тіло покійного Леніна, бо сам Ленін помер на таку недугу, яка розкладала його організм і забальзамувати його було неможливо, тому до трумни Леніна вложено трупа якогось червоноармійця, подібного до Леніна, а самого Леніна похоронено в землі, а не в мавзолеї. Цю маніпуляцію мав перевести харківський лікар Абрекосов, якому загрожено карою смерти, якщо зрадить цю тайну. Очевидно всі ці інформації б. чекіста треба приняти з великою резервою, бо всі ці розкаяні більшовики попавши за кордон, стараються опублікувати якнайбільше сензаційних вістей про СРСР, не дуже дбаючи про їх точність і вірність.

— **І вона спішилась умирати.** У Відні закінчила життя самовбивством 86-літня бабуня, Фрузя Вернер. Вона кинулась із IV. поверху через вікно на тротуар і не тільки що згинула на місці, але ще й потурбувала одного купця, досягнувши ногами його голови підчас упадку. Фрузя Вернер була колись досить відомою піаністкою і була дочкою оперового співака. В останніх часах ця старушка жила в нужді і це довело її до самогубства.

— **Цивільні шлюби в Празі.** В столиці ЧСР зростає кількість цивільних шлюбів щораз то більше. Дня 21. грудня ц. р. шеф бюра цивільних шлюбів при магістраті у Празі д-р Соботка повінчав від 8. год. рано до 2. год. попол. 48 пар. Чеська преса пише, що цього дня д-р Соботка взяв рекорд, бо досі не було ще випадку, щоби за один день полагоджено у Праві стільки цивільних шлюбів.

— **Землетрус у Софії.** В столиці Болгарії зарядичено легкий землетрус, який не спричинив жадного нещастя. Землетрус цей був вечером у год. 10, дня 21. XII.

— **Воронов в Індіях.** До Бомбаю приїхав відомий спеціяліст відмолоджування людей д-р Сергій Воронов. Він переїхав цілі Індії, відвідав визначних індійських політичних та культурних діячів, яких старався приєднати для своєї справи відмолоджування й поліпшення людської раси при помочі перещіплювання залізів. Воронов найдовше задержався в провінції Кольомбо, звідки він привозить до Европи транспорти малп, потрібних йому для операцій людських залізів. На запрошення французького уряду відвідає також Індохіни.

— **Арештування в Югославії.** Зі Загребу повідомляють, що в звязку з викриттям тайної хорватської організації, в цілій Югославії арештовано багато осіб. У Загребі арештовано провідника селянської партії Володимира Мачка. Слідство виказало, що він був ініціятором пляннованого замаху на поїзд, в якім мала їхати делегація льояльних до уряду хорватів із гратуляціями до короля з нагоди його іменин. Арештовано також посла хлопської партії Еляїша і полковника Бобіча за плянований бомбовий замах у катедрі підчас богослуження за здоровля короля.

— **Ще один царевич.** Від часів убиття російського царя і його родини, майже що-року по Европі кружляють вісти, що в цьому або в тамтому місті явився якийсь царевич, що нібито уратувався підчас розстрілу царської родини більшовиками. І ось тепер европейська преса заговорила знов, що у Багдаді арештовано якогось мандрівника, що називає себе сином російського царя Миколи II. До Багдаду приїхав він із Персії, а до Персії дістався з Росії, де нібито був цілих 10 літ замкнений у сибірських вязницях. Російські еміґранти в Багдаді запевнюють, що цей царевич справді надзвичайно подібний до портретів одинокого сина Миколи II.

— **Знов антисемітські авантюри на Мадярщині.** У високій торговельній школі в Дебреціні прийшло до бійки між мадярськими і жидівськими студентами. Причиною авантюр було те, що один мадярський студент їдучи поїздом, посварився з жидом та побив його так, що треба було поїзд спинити і покликати лікаря. Ректор хотів покарати напасника, тоді мадярські студенти солідаризуючись зі своїм товаришом покинули виклади, побили жидів і вигнали їх зі салі. Ця справа мала свій відгомін аж у Будапешті, звідки вислано представника міністерства для вислідження справи.

— **Безробіття в Англії.** Англійська преса повідомляє, що 21. грудня в Англії занотовано 1,302.000 безробітних. Минулого місяця в цій державі було 17.000 безробітних менше, але минулого року в грудні Англія мала 47.000 безробітних більше, як тепер.

— **Справлення помилок.** У вчорашньому числі „Діла", в замітці „Проти червоного терору", зайшло кілька помилок. Так між установами, що підписали в Берліні протест, є українське греко-кат. **душпастирство** (а не духовенство). Українська Громада в Брюселі — це товариство, а не принагідний збір українців, тому **„Громада"** пишеться великою буквою. Остання (IV.) резолюція українського студентства в Бельгії має звучати так: „заповідає рішучу й безпощадну боротьбу з комунізмом і з симпатиками більшовицького **режиму** (а не більшовицького комунізму).

З Українського Гігієнічного Товариства у Львові.

Як охоронити дітей від туберкульози?

Ніжний, слабосилий організм дитини це найкращий, добре угноєний грунт для поселення та розвитку туберкульозних бактерій. Та розвиток цей не завсіди відбувається зараз після зараження, себто тоді, коли туберкульозні бактерії вдерлися в організм дитини, а тліє нераз цілими літами не даючи ніяких зовнішних проявів, признак і доперва якийсь другий доволі сильний доплив туберкульозних бактерій або й інший який удар, що послаблює та виснажує цей організм, приводить до спалахнення давніх, притаєних огнищ.

Нинішна наука не сумнівається в тому, що туберкульоза молодого та дорослого віку це здебільша припізнений, зовнішній прояв давно вже передтим істнуючого зараження. Це — як каже Берінг — „останні рядки пісоньки, зачатої ненькою або нянею над колискою". Томуто нічо дивного, що охорона дітей перед туберкульозою сталася в останніх роках одною з найважніших суспільних проблем усіх культурних країн та займає всі міжнародні та народні зїзди присвячені боротьбі з нею.

Якими шляхами повинна йти охорона дітей перед цією страшною недугою?

Перший шлях — **скріпити оборонні сили дитини, вчинити її спосібною протиставитись недузі.** Зараження ще не є хоробою; до того крім спричинників хороби — в даному випадкові туберкульозних бактерій, потрібні ще інші моменти, потрібний податливий грунт. Діти туберкуліків, пяниць, менше вартних одиниць вже в зародку приносять зі собою на світ нахил до туберкульози або іншими словами, не мають досить тих відпорних сил, які би могли опертись заразкам туберкульози. І такі діти в першу чергу підлягають у ранньому віці туберкульозі.

Що скріпляє оборонні сили дитини?

1. Здоровий, достатній харч. Харч повинен бути простий, а смачний. Всякого рода молока та його продукти як сир, масло, яйця, мясо, багато овочів та городовин, різні крупи, пшоно, картоплі, хліб найрадше разовий — це найкращий харч для дитини. Замісць цукру та шоколяди краще сирі або сушені овочі, замісць чаю — молоко або какао з молоком. Всякі напитки, що містять у собі хоч би краплю алькоголю, це отрута для організму дитини.

2. Ясна, соняшна кімната. Брудна, вогка, темна кімната, це вимріяний осідок для всякого рода хоробливих бактерій, а головно туберкульози.

Де темна, вогка кімната, там напевне причаїлась туберкульоза. Великі, чисті, просторі вікна без ніяких непотрібних прикрас, фіранок, це найбільше добро, яке можемо вчинити дитині. Треба дати доступ у кімнату соняшним промінням, які є найбільшим ворогом туберкульози, а життєтворчими для організму дитини. У кімнаті утримувати чистоту та не счиняти пороху. Порох це подвійний ворог дитини. Поперше він переносить хоробливі заразки, а подруге нарушує делікатну ткань легенів та зменшує їх відпорність. Тому війна порохові! Замітати кімнату мокрою шматою, не навішувати по стінах килимів, бо вони затримують порох і заразки; не тримати в кімнатах зайвих річей.

3. Свіжий воздух. В теплу пору повинна дитина більшу часть дня проводити на свіжому воздусі, в городі, саді, парку. Зимою поза проходами треба частенько вітрити кімнату. Гімнастика на свіжому воздусі незвичайно гартує та скріплює організм дитини. В ночі повинна дитина спати при відчинених вікнах. Пильно стежити треба за тим, щоби дитина віддихала носом, бо слюзівка носа затримує всякий пил та бактерії.

Велику користь приносять дитині т. зв. воздушні ванни, це є, коли дитина зовсім гола перебуває на дворі.

4. Особиста гігієна та гартування скіри. **Треба привчити безумовно дітей:** ранком вставши і вечером перед сном мити холодною водою лице, шию, груди, плечі, руки; **так само** рано і ввечір перед сном мити зуби щіточкою і полокати уста і горло; мити руки перед кожною їдою; **не дозволяти цілувати себе старшим і ровесникам і самим нікого не цілувати;** не їсти і не пити зі спільної посуди; не користати з чужої щіточки до зубів, рушника; **не слинити пальців при перекидуванні листків книжки; любити чистоту, а гидитися брудом.**

Другий спосіб всіма силами оберігати дітей від зараження.

Та само уважне життя і скріплювання оборонних сил організму дитини не відсувають небезпеки захоріння туберкульозою, якщо дитина буде виставлена на постійне ділання туберкульозних заразків.

Тому мусимо берегти дитину перед особами, близькими чи далекими, які є хорі на туберкульозу. Там, де є мала дитина, треба пильно вважати, чи хто з окруження не покашлює, а коли так, піддати таку особу лікарським оглядинам. Часто-густо буває, що до дитини приймається няньку. Таку няньку треба **безумовно передтим післати до лікарських оглядин.** Не дозволяти під **ніякою** умовою своякам, знакомим, сусідам брати дитину на руки і цілувати, ані гратися з нею. Часто буває, що особа назверх здорова, румяна є розносчиком страшної зарази.

У Німеччині батьки вішають своїм дітям на шиї таблички з написом: „**не цілуй мене**". Так само не привчати дітей цілувати старших в руки. Не лишати дітей без догляду, не дозволяти їм повзати по підлозі, брати до уст всілякі предмети.

Не брати дитини до **спільного ліжка. Дитина мусить мати своє окреме ліжечко,** утримане в відповідній чистоті.

Не давати дитині пити неварене молоко від корови, щодо якої не маємо певности, **чи** вона здорова.

Коли матір дитини є хора на **туберкульозу,** то вона не сміє кормити тієї дитини і взагалі краще би було, якби таку дитину перенести до свояків, де нема ніякого туберкуліка.

У Франції істнують спеціяльні товариства, що пікуються дітьми родичів туберкуліків. Вони-то забирають такі діти та поміщують їх по бездітних, здорових сімях, де вони перебувають до 13 р. життя. Вислід того такий, що смертність таких дітей зменшилася з 95 на 6%. Вкінці треба звертати в кожному випадкові т. зв. катарів, побільшення залоз, покашлювання, підвищеної температури тіла дитини до лікаря, а тоді напевне оминемо неодної несподіванки та вчас запобіжимо розвиткові хороби.

Василь Купик, студ. мед.

До господарської осьвіти.

Вписи до Господарсько-Садівничої Школи Т-ва „Просвіта" в Милованні.

Головний Виділ Т-ва „Просвіта" у Львові відкриває з днем 1. січня 1930 р. в господ.-садівнич. школі в Милованні сталу одноролічну школу. Наука в школі товариства від 20-го січня до 20-го грудня кождого року. Навчання на основі програми затвердженої Міністерством рільництва: в зимових місяцях, головно теоретичне, в літних головно практичне. В шкільному році мають ученики лиш 10 дневні ферії в часі Великодних Свят.

Оплата за приміщення в шкільнім приюті, прохарчування, опал і світло виносить 5 амер. долярів місячно; вписове 15 зол. на початку шкільного року. Наука в школі є безплатна. Одночасно Головний Виділ проголошує вписи на приняття до школи 40 учеників з приміщенням в приюті і прохарчуванням під такими умовами:

1. Зголошуватися можуть мущини в віці 16—24 літ, що скінчили найменше народню школу;

2. Кождий ученик має мати одіж (в тім одіж до праці), 4 парі біля, 4 ручники, 2 простирала, подушку, покровець і сінник (ліжка дає школа).

3. Родичі чи опікун ученика зобовязуються письменно платити за удержання що місяця з гори.

Зголошення до школи належить вносити поручено на адресу: Господарсько-садівнича школа Т-ва „Просвіта" в Милованні п. Стриганці н/Дн. До зголошення належить долучити останнє шкільне свідоцтво, посвідку родичів, що зобовязуються платити за ученика і марки на 75 сот. на відповідь.

Про приняття і день приїзду повідомить Управа Школи.

Головний Виділ Т-ва „Просвіта".

Телефонічним абонентам до відома.

Комунікат.

Упрошені Народньою Орґанізацією українців м. Львова пп. інж. Павло Дурбак і д-р Іван Ґижа інтервеніювали дня 7. грудня ц. р. у директора Польської Акційної Спілки Телефонічної п. Спіра в справі принимання поданих по українськи чисел бажаних получень. Вислід цеї інтервенції є такий:

Інж. Спіро поставився дуже уважно до цеї справи, признаючи, що тут маєтьcя до діла з певного роду змовою телефоністок. Бо коли трапити відразу на телефоністки, які розуміють по українськи і хочуть лучити з бажаним числом, то бажане получення одержується. Одначе коли перед тим одна-друга відмовила получення під претекстом, що не розуміє по українськи, то тоді і ці (число 15 і 54) кажуть, що по „руску" не розуміють. Це вказувалоб на змову і терор більше шовіністично настроєних телефоністок.

Інж. Дурбак і д-р Ґижа предложили Дирекції П. А. С. Т-а список телефоністок, на яких жалуються українські телефонічні абоненти. Дирекція обіцяла справу розслідити і видати відповідні зарядження, які мають поправити ненормальні відносини. А якщо відносини всеж таки не покращали би — просила подати їй до відома день, годину і число телефоністки, яка не хотіла приняти поданого по українськи числа бажаного получення; тоді телефоністки ці будуть карані грошевими гривнами.

Річ тепер у тому, щоб українські абоненти схотіли трохи постояти за своїми правами і жадали получень виключно по українськи, нотували собі всі числа телефоністок, які будуть домагатися подання їм числа „по польску", або не будуть їх лучити під вимівкою „не розумєм". З особливою увагою треба нотувати собі числа тих телефоністок, які при цій нагоді будуть робити ріжні уваги, як також нотувати ці уваги (телефоністкам строго заборонено вдаватися в якінебудь розмови зі сторонами, а тимбільше робити їм уваги). Дальше — у випадку, коли телефоністка не повторить числа і получить фальшиво, або дасть сліпу лінію (квакає), або повторить число, а всеж таки повторить фальшиво, чи дасть сліпу лінію, треба зараз зголосити начальниці тел. стації ч. 717, або контрольорці т. ч. О.

Буває, що телефоністки дуже невиразно подають свої числа, треба отже рішучо жадати виразного подання числа телефоністки словом „нумер телефоністки" перед поданням їй числа получення, а коли вона подасть своє число, занотувати собі його і після одержання чи неодержання получення, зголосити контрольорці, що телефоністка ч... подає незрозуміло своє число. Як таких жалоб на телефоністку вплине кілька, то вона дістає грошеву гривну, або й тратить посаду, особливо за фальшиве получення.

Свої записки слід що-місяця пересилати як жалобу до Дирекції Польської Акційної Спілки Телефонічної, а копію Народній Орґанізації Українців міста Львова, для евентуального використання цього матеріялу в дальших жалобах. Можна також передавати ці завваги Народній Орґанізації, яка після зібрання їх і від інших установ та громадян, внесе їх до Дирекції П. А. С. Т.

Таким постуnованням в дуже короткому часі приневолимо шовіністичні телефоністки до шанування нас і нашої мови.

Звертається увагу на одно: Не вільно робити телефоністкам, ані начальниці чи контрольорці, ніяких уваг, бо це може спричинити втрату абонаменту.

Дописи.

ДОБРОМИЛЬ. (Заборона оснування українського спортового клюбу „Богун". — Староство карає членів виділу читальні „Просвіти" в Коневі за влаштування амат. вистави). На днях доручено гром. д-ру Осипові Утрисковi, канд. адв. в Добромилі, письменну заборону Воєвідства у Львові з 6. XI. 1929 р. оснування т-ва: Український Спортовий Клюб „Богун" в Добромилі, хоч статут „Богуна" дослівно відписаний зі статуту Українського Спортового Клюбу „Беркут" у Перемишлі, який від ряду літ на підставі дозволу Воєвідства у Львові веде свою діяльність. Кажуть, що заборона прийшла на підставі доносу тут. польського спортового клюбу, з якого виступили члени українці з хвилею завязання українського спортового Клюбу „Богун". — Перед кількома днями одержали члени виділу чит. „Просвіти" в Коневі, громадяни: Гриць Глухий, Андрій Максимяк і Микола Якимишин, письм. оречення староства в Добромилі з 18. X. 1929 р. Ч. V. 167/29, яке, признаючи винними всіх трьох громадян за переступства з §. 2. розп. мін. з 25 XI. 1850 р., „popełnione przez nieprawne zwołanie zaproszonych widzów na odbyć się mające przedstawienie amatorskie w domu pryw. w Koniowie, — засуджує їх на гривну по 20 зол. або по 2 дні арешту. Від цього оречення внесли ці громадяни спротив. Усі три вони як члени виділу читальні „Просвіта", а заразом аматорського гуртка при читальні, влаштували аматорську виставу цензур. песи п. н. „Пташка щастя", про що повідомили аж на два тижні перед тим староство. Щойно в останній хвилі перед самим початком вистави дня 26. V. 1929 р., коли вже кімната, в якій мала відбутися вистава, була по береги виповнена гістьми, приніс постерунковий поліції письменну заборону і тоді нарід розійшовся домів. Це дало причину поліції зробити донос до староства, яке згаданих громадян покарало.

Свій.

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ:

Осип Назарук: **„Роксоляна"**, жінка халіфа й падишаха Сулеймана, великого завойовника і законодавця. Історична повість, ст. 302. Львів 1930. Накладом „Нової Зорі".

„Фата Моргана", з сільських настроїв, драма на 5 дій. За оповіданням Мих. Коцюбинського на сцену переробила Антоніна Матулівна. Львів, 1930. Накладом Видавничої Спілки „Книжка".

„Неділя", календар-альманах на 1930 р. Річник I. Львів, 1929. Накладом Видавництва „Неділя". Стор. 216 + 16 стор. оголошень. Форм. 4°. На зміст альманаху складаються: відомости з ґеоґрафії, астрономії, ґеольоґії, а далі відомости про Україну й її населення, оповідання, поезії, історичні огляди та обширний історичний матеріял.

НОТИ:

В. Безкоровайний: **„При ялинці"** збірка коляд на фортепян. Тернопіль-Львів 1929. (В збірці є 16 коляд).

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Кооператива Український Театр у Львові (театр ім. Тобілевича). — (Саля Ремісничої Палати, пл. Стрілецька):

Четвер, 26. грудня, год. 3. попол. Чорт (Мольнара).

Четвер, 26. грудня, год. 7·30 веч. Несподіванка (Ростворовського) премієра.

Великий Міський Театр:

Четвер, 26. грудня, год. 3·30 попол. Артисти.

Четвер, 26. грудня, год. 7·30 веч. Княжна Шікаго.

Пятниця, 27. грудня, година 7·30 веч. Княжна Шікаго.

Субота, 28. грудня, год. 3·30 попол. Чудодійний перстень (представлення для дітей і молоді).

Субота, 28. грудня, година 7·30 веч. Княжна Шікаго.

Малий Міський Театр:

Четвер, 26. грудня, год. 3·30 попол. Сзложні вдівці.

Четвер, 26. грудня, год. 7·30 веч. „Процес Мері Деген".

Пятниця, 27. грудня, год. 7·30 веч. „Щодня в 5-ій".

Субота, 28. грудня, год. 7·30 веч. „Щодня в 5-тій".

Театр ревії „Ґонг" — в салі кіна „Кольосей":

Четвер, 26. XII., „Львів у ночі"; дві вистави: год. 7·30 і 9·30 веч.

Кіна.

АПОЛЬО: Ноїв ковчег (Дольорес Костельо, Джордж О' Брієн).

КАСІНО: Княжна Ольга (Гарі Лідтке).

КОЛЬОСЕЙ: Князь у неволі (Том Мікс).

ЛЕВ: Ноїв ковчег (Дольорес Костельо, Джордж О' Брієн).

МАРУСЕНЬКА: Щораз скорше (Гарольд Льойд).

ОАЗА: Найгарніша жінка Парижа.

ПАЛЯС: Звукова фільма „Білі тіни". (Діється на Полінезійських островах).

ПАН: Арабська авантюра (Дві арабські ночі).

ПАСАЖ: Чорний їздець (Уіліси Десмонд). Тиждень Пата та Ґомонта й американська комедія.

СІЛЕВЕ: Білі ночі (Лявра ла Плянте)

ФАТАМОРГАНА: Венера (Констанція Тальмедж).

ХИМЕРА: Роман ґрафині Л.

УТІХА: Пат і Паташон, як герої.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Звичайні Загальні Збори жіночої промислової спілки „Труд", кооперативи з обмеженою порукою у Львові, відбудуться в пятницю дня 27. грудня о 5-ій год. вечером в льокалі кооперативи: Львів, Ринок ч. 39. з слідуючим порядком нарад: 1) Відкриття Зборів. 2) Відчитання протоколу з попередніх Загальних Зборів. 3) Звіт з діяльности Управи за час від 1/7 1928 до 30/6 1929. 4) Звідомлення Контрольної Комісії. 5) Затвердження білянсу і уділення абсолюторії. 6) Розділ чистого зиску. 7) Вибір 3 уступаючих членів Надзірної Ради. 8) Внески і запити членів. — **Надзірна Рада.**

1158 1—1

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10.